

Uurimistöö kavandamine, teostamine ja kirjutamine: protsessi/teekonna sidumine/seostamine praktikatega

Aluseks on võetud Sage Research Methods'i (<https://methods-sagepub-com.ezproxy.tlu.ee/project-planner>) või <https://drive.google.com/drive/folders/1H5piTDXQdFd-kbjVpXfBIjfwvBH5IL59>, sisestatud Drive'i Inge Timoštšuki poolt, materjalid avanevad tlu kontot kasutades) uurimuse planeerimise põhitõed ning etapid, kohandades need meie konkreetsetele oludele vastavaks ja lisades seosed praktikatega. Kõiki uurimistöö etappe ei saa otseselt praktikaga seostada, aga siit saab näiteid ja nõuandeid, mida silmas pidada, et siduda algusest peale oma uurimus praktikate läbimisega.

Tekstis on praktilised nõuanded ja elulised näited kirjutatud *kursiivis*.

Mis on uurimistöö tegemise eesmärk/mõte? Miks uurida/uuritakse

Uurimist kasutatakse selleks, et midagi välja selgitada/leida, kinnitada/ümber lükata varasemaid uurimusi, lahendada uus või olemasolev probleem, toetada olemasolevaid/eksisteerivaid teadmisi või arendada/luua uusi teooriaid.

Uurimisprojekt võib olla ka mingi valdkonna eelneva uuringu/töö laiendus. Selleks, et katsetada/testida uurimisinstrumenti, protseduuride või eksperimendi valiidsust, võib uurimus korrata eelneva projekti elemente või tervet projekti.

Uurimuse esmasteks eesmärkideks on dokumenteerimine, avastamine ja interpretatsioon või meetodite ja süsteemide uurimine ja arendamine teadmiste laiendamiseks/arendamiseks.

Uurimisel on üks fundamentaalne joon/karakteristik/iseloomulik joon: see kasutab teaduslikke meetodeid tõendite ja tulemuste tootmiseks. Seda tehakse teatud kindlaid reegleid järgides, et tulemused ei sõltuks uurija enese vaatenurkadest.

Uurimistöö eesmärgiks võib kokkuvõtvalt olla:

- Üle vaadata või sünteesida olemasolevat teadmist.
- Uurida olemasolevat olukorda või probleemi.
- Pakkuda probleemidele lahendust.
- Uurida/avastada ja analüüsida teemasid.
- Konstrueerida või genereerida/luua uusi protseduure või süsteeme.
- Seletada uut nähtust/fenomeni.
- Luua uut teadmist.

Selleks, et leida, millist uurimistöö tegemise üldist eesmärki tahaksite või võiksite ise teha tahta, saab ettevalmistusi tegema hakata juba õpetajakutsesse sissejuhatava praktika jooksul. Näiteks saab hakata tegema märkmeid (ehk alustada nõ uurijapäeviku pidamist) selle kohta, milliseid probleeme nähakse praktika käigus, milline aspekt/valdkond endale huvi pakub, millist uurimise viisi (vt täpsemalt tundub olevat mõistlik kasutada ehk mis tundub enda kui uurija loomusele omane ja võimetekohane.

Kindlasti saab juba iga kuue koolitegelikkuse laiema valdkonna (vt praktikaraamat https://issuu.com/praktikaraamat/docs/praktikaraamat_1_plik) kohta kirja panna vaatluste tulemusena tähele pandud problemaatilised aspektid, mis tunduvad lahendamist vajavat.

Näiteks võib selguda/tunduda, et klassis/õpetajal/koolis puuduvad tänapäevased IKT ja/või digivahendid; õpilaste vahel valitsevad ebaterved sotsiaalsed suhted; kooli juhtkond ei panusta

õpetajate täiendkoolitusse piisavalt vahendeid; õpetajate omavaheline koostöö on silmapaistvalt efektiivne; jne jne.

Edasiste praktikate jooksul saab seda nimekirja hakata täiendama, parandama ja/või kitsendama.

Kuidas leida teema/teema leidmine

Enne kui alustada uurimustöö kavandamist, on vaja leida ja sõnastada teema ning püstitada uurimisküsimused. Üldine huvipiirkond on alustuseks juba olemas, sest uurimistöö peab olema seotud õpitava valdkonnaga ja vanuserühmaga (põhikool). Edasi tuleb spetsifitseerida konkreetsem huvide ring, mis tundub sobiv uurimiseks ja mille kallal töötamist ka nauditaks. Enne teema valikut on kasulik lugeda mõnd uurimistöö kirjutamise alast nõ alusraamatut. Uurimisaluste seminaridest peate kindlasti nagunii mõnd sellist põhjalikumalt lugema, nii et miks mitte paari ka juba varem lehitseda.

- Kuidas otsustada, mida uurida

Kõigepealt tuleks mõelda kolme aspekti peale:

1. Uurimistöö peab olema midagi sellist, mis teid ennast sedavõrd huvitab, et oleks piisvalt motivatsiooni alustamiseks, uurimistöö tegemiseks ja kirjutamiseks. Kui vähegi võimalik, on mõistlik teha oma uurimistöö millegi sellise kohta, mis teid vaimustab või teemal, mis on teie südameasjaks.
2. Peab olema piisavalt teadmisi huvi äratanud ja esialgu väljavalitud valdkonna/valdkondade kohta, et uurimisest sünniks midagi kasulikku. Tasub mõelda, mida teate sellest, kuidas sotsiaalteadlased valitud teemavaldkonnaga tegelevad. Seetõttu on ka selles etapis vaja lugeda ohtralt teemaga seonduvat kirjandust: kasvõi selleks, et teada saada, mida te veel ei tea.
3. Teil võib olla õnne, et saate alustada projektiga/uurimistööga, mis on täielikult teie enda oma. Võib-olla töötate aga hoopis projekti juures, mille ülikoolipoolne juhendaja on juba välja töötanud. Või võite töötada ka näiteks kutselise teadlasena kellegi teise juhitud projektis. Olenemata sellest, millises eelpool nimetud olukorras teil uurijana on võimalik olla, on valik alati teie enda otsustada. Igal juhul peab teema piisavalt endale meeldima, et oleks motivatsioon uurimistöö edukalt lõpuni viia.

Kõige nende aspektide kohta saab teha tähelepanekuid, märkmeid ja kommentaare Eelpraktika ning Üleminek kooli ja lapse esimesed päevad koolis käigus juba esimesel praktilal alustatud uurijapäevikusse või -blogisse, esitades poolt- ja vastuargumente: ka nende valdkondade kohta, mis esialgu ehk ei tundugi atraktiivsed. Selleks võib teha kasvõi näiteks klassikalise poolt (+) ja vastu (-) tabeli.

Võib-olla avastatakse näiteks laste esimesi päevi koolis jälgides, et õpilaste lugemisoskus on väga erineval tasemel ja õpetajal selletõttu õpetust väga keeruline organiseerida. Selleks, et mõtiskleda, kas see võiks olla tulevane uurimisvaldkond/-teema saab kirja panna plussid ja miinused, mis räägivad teema valiku poolt või vastu.

+	-
Aktuaalne ja oluline teema	Valdkonda on juba palju uuritud, raske leida uut aspekti
Uuritavat teemat saab kitsendada mitmest aspektist lähtuvalt: uurida võib nt õpilaste eelnevat õpikogemust või/ja kognitiivseid võimeid; vanemate tegevust; õpetajate tegutsemisviise olukorraga toimetulekuks vms.	Ei ole väga atraktiivne ehk siis populaarne teema
Lihtne leida materjali ja uuritavaid	Keeruline kasutada uurimisandmete kogumiseks tegevusuuringut

<i>Ei teki tõenäoliselt palju eetikaga seonduvaid takistusi/probleeme</i>	
---	--

Praktikate käigus ja teemasse süvenedes võivad plussid ja miinused muutuda.

- Kuidas tunda ära hea uurimisteema

On viis võtmekohta, millele mõelda, et olla kindel, milline praktikate käigus sõelale jäänud teemadest on piisavalt hea, et sellega alustada, jätkata ja lõpuni minna. Hea

1. Kõigepealt on ikka jälle oluline, et teema oleks endale huvitav, et jätkuks entusiasmi tegeleda sellega päris pika perioodi (vähemalt 2 aastat) vältel.
2. Peab olema teadmisi nii kitsamalt konkreetse teema, aga ka laiemalt antud valdkonna kohta. Samuti on nüüdseks kogunenud eelnevalt loetud/tutvutud kirjandusallikate põhjal ülevaade, et on olemas huviorbiiti kerkinud teema kohta piisavalt kirjanudust/materjali.
3. Kindlasti ei ole selles faasis veel võimalik väga täpselt oma kavatsetavat uurimust fookuseerida, aga peaks olema tekkinud piisavalt teadmisi väljavalitud konkreetsema(te) teema(de) kohta, et kirjutada kaks-kolm lühikest alapeatükki või täpsemalt kirjeldada tulevat uurimust.
4. Teema lõplikuks valikuks on vaja leida positiivsed vastused veel vähemalt mõnele küsimusele:
 - a. Kas ja millised poliitilised või administratiivsed takistused võivad teema uurimisel esile tulla?
 - b. Kas ja mil viisil on leitavad inimesed (õpilased, õpetajad jne), et läbi viia küsitlus, intervjuu, vaatlus, eksperiment jne? *Ideaalne oleks, kui andmete kogumiseks saaks võimalikult palju ära kasutada praktilal olemise aega ning ressursse.*
 - c. Kas keeleoskus on ikka piisav, et lugeda võõrkeelset kirjandust?
 - d. Kui on vaja kasutada dokumente, tekste, andmeid, mis on juba olemas, kas neile on võimalik ligi pääseda arhiivis, füüsiliselt või internetis?
5. Hea uurimisteema on see, mida on võimalik teha olemasoleva aja- ja muude ressursside raames. Võib ju olla väga huvitav, kirge tekitav ja vaimustav teema, aga kui on ilmselge, et selle uurimiseks ei jätku aega ega muid ressursse, siis ei ole seda võimalik uurida.

Kokkuvõtvalt ja lühidalt öelduna: uurimistöö peab olema tehtav. See tähendab, et tuleb kaalutleda ja näha mitte ainult seda, mis ja kuidas võiks olla tehtav ideaalsete võimaluste raames, aga ka seda, kuidas on realselt võimalik uurimus lõpule viia, arvestades oma ajaressursi, olemasolevate ja kättesaadavate materjalidega, oma teadmiste ja pädevustega. Ära ei tohi ka unustada läbi mõelda uurimistööga kaasnevaid eetilise aspekte.

Kõiki nende aspektide ja küsimuste kaalumist ning läbimõtlemit saab hästi seostada praktika(te)ga: täiendada vastavalt praktikate kulgemisele huvipakkuvate/silmahakkavate teemade/probleemide ringi, kirjutades poolt-ja vastuargumente ning leides enim plusse saanud probleemide kohta võimalikke kirjandusallikaid.

Kirjanduse leidmine, lugemine ja interpreteerimine

Nagu eelnevalt öeldud, on oluline eriti uurimuse planeerimise algusetappide raames lugeda huvipakkuvat (tõenäoliselt tulevase uurimisteema) valdkonna teemalist kirjandust (põhimõttel laiemalt kitsamale).

Kindlasti ei ole te esimene, kes seda teemat uurib. Seetõttu peabki olema teadlik, mida teised on üldisemalt väljavalitud valdkonna (või ehk isegi kitsamalt konkreetset) teemal kirjutanud. Oma projekti koostamiseks peate tuginema nende tööle, kuid samas peate ka eristama oma töö nende omast.

Olemas ja saadaval on mitut erinevat liiki kirjandust ning tõenäoliselt tuleb tugineda neile kõigile. Üldisemalt saab jagada kasutatava kirjanduse kaheks.

Peamised allikad on monograafiad - raamatud, mis kirjeldavad tulevase uuringu valdkonna teoreetilisi aluseid või mingit konkreetset uurimistööd üksikasjalikult (nt doktoritöö) ja artiklid akadeemilistes ajakirjades. Sama oluliseks allikaliigiks on kitsamad uuringud, mis on tehtud vastava valdkonna spetsialistide poolt. Nende kirjutised on sekundaarsed allikad, millele oma uurimistöös tugineda. Tavaliselt on need avaldatud kas trükitud või e-raamatu (või muude e-väljaannete) vormis.

Sekundaarsete ja esmaste allikate vahele jäävad veel mõningad kirjalikud materjalid, milleks on enamasti dokumendid, mis kasutavad sotsiaalteaduslikke uurimismeetodeid, kuid on kirjutatud mitte-akadeemilisel eesmärgil. Näiteks valitsuse aruanded, mis sisaldavad poliitilisi soovitusi, erasektori uuringud (sageli turundusuuringud, mis on toodetud ärilistel eesmärkidel) jms.

Mõnede teemade puhul on õigustatud ka meediaväljaannetes ilmuvate artiklite jms lugemine ning isegi töö tarbeks kasutamine.

Kirjanduse/allikate lugemine on uurimistöö kõikide etappide lahutamatu osa ja otsest seost praktikaga seetõttu ei ole. Kindlasti aitab järjepidev oma uurimisvaldkonna alase kirjandusega kursis olemine kaasa aga praktika(te) teadlikumale mõtestamisele ning uurimuse tarbeks sihipärase informatsiooni kogumisele ja oma niši leidmisele.

Uurimisküsimuste moodustamine/sõnastamine

Sotsiaalteaduslike uuringute eesmärk peaks olema selles valdkonnas millegi uue avastamine. Selleks, et töö eesmärgi (mida uut on kavas avastada) täitmiseni sihipäraselt liikuda, on vaja moodustada ja sõnastada uurimisküsimus (või küsimuste kogum), mis on praktikas uuritav. Ehk nendele peab uurimistöö käigus leidma vastused lähtuvalt oma teadmistest, mis küsimuste konteksti ümbritseb, oma uurimisalasest võimekusest ja ajaressursist, mis töö tegemiseks kasutada on.

Uurimisküsimuse(te) arendamiseks on mitu võimalikku lähenemist. Nagu ikka elus, ei välista need üksteist.

Kui töötatakse sotsiaalse konteksti üldise kirjelduse vallas ehk tehakse näiteks etnograafilist uurimust, peab ikkagi keskenduma selle konteksti mingitele konkreetsetele aspektidele, mis on eriti huvitavad ja mille tulemuseks on arusaam, mida saab üldistada väljaspool uurimistöö konkreetset konteksti. Küsimused tulebki sel juhul sõnastada just nende aspektide kohta, millele tahetakse saada vastuseid.

Kuidas määratletakse lapsepõlve Astrid Lindgreni raamatutes?

Uurimuse aluseks võib olla mingi väite ehk hüpoteesi kontrollimine (enamasti kvantitatiivsed või kombineeritud uurimused). Kui hüpotees on näiteks see, et mingi kindla regiooni põhikooli I astmes õppivate erineva etnilise taustaga õpilaste suhtumine Eesti rahvatähtpäevadesse on erinev, siis uurimisküsimused peavad aitama selle hüpoteesi paikapidavust kontrollida ehk tuleb mõelda, millistele küsimustele peab leidma vastused, et oleks võimalik tõestada, kas hüpotees leiab kinnitust või mitte.

Millise etnilise taustaga õpilasi õpib selle regiooni põhikooli I astmes?

Kuidas tähistavad erineva etnilise taustaga õpilased Eesti rahvatähtpäevi?

Milllega põhjendavad erineva etnilise taustaga õpilased rahvatähtpäevade teadmise ja tähistamise olulisust/mitteolulisust?

Kvalitatiivsete uurimuste korral ei soovita testida eelnevalt püstitatud hüpoteesi, vaid töötatakse pigem laiemas kontekstis (uuritakse väärtushinnanguid, taju, emotsioone vms) ja olulised küsimused võivad kerkida esile ka kogutud andmete kodeerimise ja/või analüüsi käigus.

Uurimisküsimusi sõnastades ja neile vastuseid otsides peab tundma sotsiaalteadustele omast sõnavara ning mõisteid.

Miks küsimus otsib põhjuslikke seletusi. Kui uurimisküsimus algab sõnaga “miks”, siis vastus algab sõnaga ”sellepärast”.

Miks ei sobi kaugõpe kõikidele õpilastele?

Millal küsimus paigutab sündmused ajaliselt suhtesse nende toimumise ajaga, suhestab protsessid nende toimumise aja ja kestusega, asetab asjad ajaliselt järjestusse, seab uurimistöö kontekstile ajalised piirid.

Need kaks viimast tüüpi *millal* küsimust mõjutavad põhjuslikku seost ja üldistusi, mida võite oma uurimistöö põhjal teha.

Millal hakati koolitama kõrgharidusega õpetajaid?

Kes/mis (Kelle? Keda? Mida?) küsimused püüavad tuvastada isikuid, asutusi või kollektiivseid organeid, kes vastutavad uuritavate asjade eest.

Kes peavad õpetajate arvates tagama põhikooli I astme õpilastele tekstitöötlusprogrammi kasutamise oskuse?

Kuidas küsimused on (toimimis)mehhanismide kohta. Nende vastused kirjeldavad viisi, kuidas asjad toimuvad/toimivad. Samuti võivad taolised küsimused tulla esile/sõnastada (näiteks uurija enda tarbeks) uurimuses eneses, et kirjeldada, kuidas midagi toimus (nt kuidas toimus andmete kogumine, eksperiment, õppematerjali koostamine või tegevusuuring jne). Need küsimused ei pea olema sõnastatud otseselt uurimistöö küsimustena, millele otsitakse vastuseid uurimuse eesmärgiga seondunult, vaid on pigem uurija enese sisemised küsimused.

Kuidas saavad õpilased hakkama eesti keele õppimisega, kui kumbki vanematest ei valda eesti keelt?

Kuidas ja miks küsimustes võib olla kattuvusi, sest need mõlemad tegelevad *põhjus(t)ega*.

Kus (ja **millal**) küsimused asetavad uurimuse kindlasse konteksti. Nii kus kui ka millal küsimused peaksid genereerima vastused, mis aitavad määratleda, mil määral on võimalik uurimistöö tulemusi üldistada.

Praktikate jooksul on kogutud tähelepanekuid, millised teemad/probleemid on koolitegelikkuses silma hakanud ja mis tunduvad olevat enim endale atraktiivsed/huvitavad ning mille lahendamisele tahetakse oma panus anda. Põhipraktikate (eriti I) ajal tegutsedes selgub täpsemalt, kas tahetakse töötada pigem üldise sotsiaalse konteksti või mingi konkreetse hüpoteesi tõestamise liinil. Või hakkab välja joonistuma, et soovitakse hoopis nõ kontrollida mingi üldisema teooria/lähenemise/meetodi kasutusvõimalusi ja/või toimivust jne. Praktika kulgemise käigus valitakse välja kõige tõenäolisem edasi liikumise valdkond/viis/küsimused.

Esialgseid uurimisküsimusi võiks uurijapäevikusse või -blogisse hakata sõnastama juba esimese ehk sissejuhatava praktika käigus. Nagu ka probleeme, mis silma jäävad. Praktikate edenes koguneb hulk küsimusi, millede hulgast saab siis järk-järgult põhipraktikate ajaks juba välja selekteerida need, millised tunduvad uurijat huvitava valdkonna kontekstis sellised, millele tahetakse vastuseid otsima hakata.

Erineva lugemisoskusega kooliõpilaste näite korral saaksid võimalikud uurimusküsimused näiteks olla: Milline on lugemisoskuse tase 1. klassi alustavatel õpilastel (kas üldiselt või mingis konkreetses piirkonnas või koolis)? Kus ja kuidas on kooliõpilaste eelnevalt lugemist õppinud? Mida õpetajad teevad erineva lugemisoskusega õpilaste õppimise toetamiseks?

Kui teemaks on näiteks eesti keelt suhtlustasandil valdavate uusimmigrantõpilaste teadusmõistete õppimise kitsaskohad, võib sõnastada näiteks järgmised uurimisküsimused: Mis on uusimmigrantõpilaste jaoks kõige keerulisem uute teadusmõistete õppimisel? Kuidas aitab visualiseerimine kui mõistete kujunemist toetav strateegia uusimmigrantõpilaste teadusmõistete õppimisele kaasa? Kuidas visualiseerimist toetavat õpetamist tulemuslikult läbi viia? (Laura Gerassimova 2021. aastal kaitsnud magistritöö „Visualiseerimine kui uusimmigrantõpilaste teadusalaste mõistete kujunemist toetav strateegia ühe Tallinna kooli 3. klassi näitel“).

Uurimuse planeerimine ja teostatavus/teostamine

Enne kui asuda päriselt tööd tegema, peavad ettevalmistused olema tehtud. See on ülioluline ja eelduseks, et uurimistöö õigeaegselt valmiks.

1. Ajakava koostamine: valdkonna ja teema leidmine, probleemi/eesmärgi tuvastamine/sõnastamine, kirjanduse lugemine (läbivalt vähemalt kuni andmete kogumiseni), uuringu läbiviimine ehk andmete kogumine, tulemuste analüüs ja interpretatsioon, kirjutamine ja toimetamine (nõ terviktöö kirjutamine), töö ära andmine, kaitsmine.
2. Tööriistade valmispanek: kaardistada/kirja panna vajalikud teadmised ja oskused, mis konkreetse uurimistöö tegemiseks vaja.
3. Kindlalt teades, mida, millal ja kuidas tehakse, on tulemus parim. Tuleb võtta aeg asjade mõtestamiseks. Kui olemas ajagraafik ja uurimisplaan, võib olla kindel, et töö toimub süsteemselt. Muidugi on mõnikord vaja teha mitut asja korraga, aga kui püütakse teha liiga palju korraga, võib kaotada kontrolli protsessi üle.
4. Kui teha, siis teha hästi. See ei tähenda, et peaks püüdlema tingimata täiuslikkuse poole! Parim võib olla hea vaenlane: kulutatakse liiga palju aega selleks, et saada kõik perfektseks. Peaasi, et anda endast parim vastavalt olemasolevatele ressursidele.

Vastavalt välja joonistunud valdkonnale ja uurimisprobleemile saab praktikate ajal uurijapäevikusse juba täpsemalt kavandada, mida saab uurimuse tarbeks I ja II põhipraktika praktika ajal teha. Võimalikult täpne ja konkreetne andmete kogumise ja uurimise läbiviimise kava peaks olema valmis juba enne I ja II praktikale minekut.

Uurimistöö eetika

Siin on võtmeküsimuseks kõigi osapoolte teadlik nõusolek. Isegi kui uuringu tulemustest sünnib midagi väga head, tuleb inimestele anda võimalus nõustuda uuringutes osalemisega.

Uuriija ei tohi inimestega seotud uuringut teha ilma osalejate nõusolekuta ega läbi viia eksperimenti, tegevusuuringut jms ilma osalejaid teavitamata sellest, et nad on katses osalejad.

Uuringus osalejad peavad andma osalemiseks nõusoleku ja neile tuleb edastada kogu informatsioon katse olemusest ning sellega seotud võimalikest riskidest.

Kindlasti tuleb teada, et laste ja muude haavatavate inimeste nõusoleku uuringus osalemiseks peab andma selleks volitatud täiskasvanu.

Algajale uurijale tuleb kasuks eetikaküsimuste osas pidada nõu oma juhendajaga.

Kindlasti on igat liiki uuringute puhul vaja garanteerida uuritavate konfidentsiaalsus. Uuriija peab tagama, et uuritavaid ei ole võimalik identifitseerida. Vajadusel (uuritavate nõudmisel) tuleb sõlmida kirjalik leping informatsiooni anonüümsuse kindlustamiseks.

Kui on tingimata vaja avaldada identifitseerimist võimaldavaid andmeid või materjale, peab uuritav andma selleks kirjaliku nõusoleku.

Kui tegemist on elektroonilise informatsiooniga, peab see olema kaitstud vastavalt andmekaitseseaduses ettenähtud meetmetele. Ülikoolidel on ka endil tavaliselt andmekaitse reeglid ja neid tuleb rangelt järgida (vt täpsemalt Magistritööde tegemise ja juhendamise head tavad).

Eetikaga seonduv on uurimistöö kavandamise ja tegemise perioodil vaja igas etapis taustal hoida. Tasub uurijapäevikusse lausa kirja panna, milliseid eetika aspekte mingi etapi juures peaks silmas pidama, millised ohud/riskid võivad valitseda, kellelt ja mil moel nõusolekut või luba küsida jne. Nii on võimalik midagi ümber kavandada, kui selgub näiteks, et lindistamiseks ei saadagi potentsiaalsete osalejate luba vms. Mõnikord võib nõusoleku hankimine võtta kauem aega või osutada keerulisemaks kui arvati ja õigeaegselt sellega tegelema hakkamine ei põhjusta töö- ning ajagraafikus seisakuid.

Andmete kogumine

Kui kõik eelnev on tehtud, tuleb hakata kavandama, kuidas koguda andmeid. Esimene samm on mõelda ja otsustada, kas kogutakse ise andmeid või kasutatakse juba olemasolevaid (juhendaja annab kasutamiseks andmed, mida on kogutud mingi laiema projekti raames; kasutatakse tekstikorpust; analüüsitakse kellegi teise poolt kogutud andmeid; uuritakse kirjandusallikaid või dokumente jne).

Kuidas ise andmeid genereerida, sõltub sellest, milline meetod on eeltöö alusel ja tulemusena oma uurimuseks valitud.

Lühiülevaatenähtena saab nimetada, et üldiselt on võimalik andmeid koguda a) küsitlusi, b) intervjuusid, c) vaatlusi, d) teksti-/dokumendianalüüsi või e) tegevusuuringut (katset, eksperimenti) läbi viies.

Kõigepealt ülevaade **küsitluste** läbiviimise võimalustest.

Silmast-silma – kasutatakse magistritasemel tööde andmekogumismeetodina harva. Kui juba on vaja silmas-silma kohtuda, siis valitakse pigem intervjuerimine.

Interneti põhised – neid on lihtne ja odav korraldada ning seetõttu kasutatakse seda võimalust aina sagedamini. Internetiküsitluste koostamiseks ja tegemiseks on saadaval suhteliselt palju erinevaid keskkondi ning sel moel saab küsitleda väga paljusid inimesi korraga.

Telefoni teel – ei ole võimalik küsitleda väga paljusid inimesi. Aga telefoniküsitlus võib olla samas efektiivne, kui leppida küsitletavatega varem kokku ja eriti sel juhul, kui tahetakse küsitleda väikest valimit mingist konkreetsest ekspertrühmast.

Teiseks suuremaks andmete kogumise võimaluseks on **intervjuerimine**.

Struktureeritud intervjuud – on olemas nimekiri eelnevalt ettevalmistatud küsimustega, aga lubatakse osalejatel vastata vabas vormis ja vastused lindistatakse tekstina.

Poolstruktureeritud intervjuud – sarnanevad rohkem loomulikule vestlusele/arutlusele, aga intervjuerijal on siiski nimekiri teemadega, mis peavad saama kaetud.

Mittestruktureeritud intervjuud – teemad on küll eelnevalt üldiselt kirjas, aga nende vahel toimub vabalt kulgev vestlus. Sellised intervjuud võivad toimuda kas individuaalsetena või rühmas. Tähelepanu tasub pöörata, et rohkem kui kolme inimesega on raske korraga intervjuud läbi viia (vastupidiselt fookusrühma intervjuule).

Fookusrühma intervjuu eesmärgiks on tuua kokku rühm inimesi, et koos teatud teemal arutleda. Formaadiks võib olla kas pool- või mittestruktureeritud intervjuu. Tavaliselt viivad tegevust läbi kaks uurijat, juhendaja ja salvestaja. Osalejate nõusolekul võib arutlust ka lindistada. Fookusrühma intervjuu on sisuliselt kunstlikult loodud loomulik vestlus- või arutlusolukord. Seda võib läbi viia kas teadlikult moodustatud rühmaga või juhuslikult valitud populatsiooni esindajatega. Viimasel juhul peab olema tagatud, et huvi-/sihtrühmad oleksid võrdselt esindatud.

Vaatlus on enamasti etnograafide eelistatud meetod andmete genereerimiseks. Samuti kasutatakse seda kellegi teise poolt läbiviidud tegevusuuringu või katse tulemuste uurimiseks. Või kui soovitakse näiteks analüüsida õpilaste/õpetajate tegevust/suhtlusviise jne õppetöö käigus.

Dokumendiuuring/tekstiuuring seisneb kellegi loodud erinevate tekstide/dokumentide sisu analüüsis ja interpretatsioonis.

Tegevusuuringu (ka katse, eksperiment; uurija ise viib läbi eelnevalt kavandatud tegevuse) korral kasutatakse andmete saamiseks igasuguseid erinevaid meetodeid või nende kombinatsioone. Tegevusuuring valitakse andmete kogumise meetodiks juhul, kui uurimisobjektiks ei ole mitte ainult sotsiaalsest kontekstist arusaamine, vaid pigem selle muutmine.

Andmete kogumine tulekski nii palju kui teema vähegi võimaldab, otseselt seostada praktikaga ehk siis vastavalt lõplikult välja kujunenud uurimiskavale saab/tuleb praktikate ajal realselt andmeid koguda: vaadelda midagi, teha eksperimenti või tegevusuuringut

realiseerida jne. Ka dokumendiuuringu korral on mõnedele kooliga seotud dokumentidele praktika ajal õpetajana tegutsedes juurdepääsu kergem hankida.

Muidugi ei saa alati andmeid koguda otseselt oma praktikaklassis. Kui näiteks lapse esimeste koolipäevadega seotud praktika ajal tekkis soov ja huvi uurida erineva lugemisoskusega õpilasi, siis selle praktika ajal andmeid koguda ei ole võimalik. Aga eeltöö ehk -uuringu saaks juba kindlasti ära teha, kasvõi näiteks sõnastada uurimisküsimused ja mõelda, kuidas oleks otstarbekas andmeid koguda ning mõelda sellele, et on võimalik järgmisel aastal sama praktikat läbivate üliõpilaste abi kasutada.

Põhjalikud teadmised ja oskused andmete kogumise võimaluste ning viiside kohta omandatakse sellesisuliste ainekursuste raames (vt täpsemalt andmete analüüsi juurest).

Andmete analüüs

Kui on otsustatud ja teada, mil viisil andmeid kogutakse ja kõik andmed ongi kogutud, tuleb omakorda otsustada, kuidas andmeid analüüsida ja tulemusi interpreteerida.

Reeglina on see juba esmaselt paika pandud uurimis- ja andmekogumismeetodi valikuga. Üldises mõttes saab andmeid analüüsida kvantitatiivselt või kvalitatiivselt. Kvantitatiivselt analüüsitakse enamasti küsitluste abil ja kvalitatiivselt intervjuude, vaatluste, tekstianalüüsi ja tegevusuuringu käigus kogutud andmeid. Paljudel juhtudel kasutatakse hoopis nõ kombineeritud andmete kogumist ja interpretatsiooni ehk siis kasutakse nii kvantitatiivse kui kvalitatiivse analüüsi kriteeriume. Näiteks kui küsitluses on palju ja pikki vabasid vastuseid nõudvaid küsimusi. Siis saab tinglikult nimetada, et vabu

Sellel uuringuetapil otsest seost praktikatega ei ole. Kui, siis vast see, et kui see toimub praktilal olemise ajal, siis tuleb hoolikalt ja täpselt aega planeerida, sest praktikaperiood on isegi juba nii ajamahukas ning nõudlik, et sellega paralleelselt andmeanalüüsiga tegelemine on üsna pingutav. Aga samas ehk ka vaheldust pakkuv.

Andmeanalüüsiks vajaminevad teadmised on eelnevalt omandatud vastavasisusliste ainekursuste raames (Uurimistöö alused, Kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed meetodid, Kvantitatiivne andmeanalüüs, Kvalitatiivsete andmete analüüsi eriseminar) ja reaalselt oma uurimuse tarbeks andmeid analüüsides on suurepärane võimalus neid praktiseerida. Tasub juba eeltöö käigus mõelda veidi ette ka andmeanalüüsi peale, et siis ainete läbimise ajal kasutada võimalikult sarnaseid või koguni seni kogutud tegelikke andmeid. Nii on andmeanalüüs võimalikult ladus ning vähem ajamahukam.

Kirjutamine

Töö (kokku)kirjutamine on iga uurimisprojekti ülioluline etapp ja pole väga mõttekas seda jätta kõige viimaseks sammuks. Kui kirjutada jooksvalt kogu protsessi vältel, tundub see vähem hirmutav ja vaevanõudev, nii et reaalselt töö kirjutamisega tuleks alustada võimalikult varakult. Ühtlasi võimaldab see teksti pidevalt täiustada ja toimetada.

Kuidas akadeemiliselt kirjutada?

Heale akadeemilisele kirjutamisele/kirjutisele on omased samasugused iseloomulikud jooned nagu igale muule heale kirjutamisele/kirjutisele, aga on ka teatud spetsiifilised nõuded.

Nagu enamikel ülikoolidel, on ka Tallinna Ülikoolis ja haridusteaduste instituudis omad teadustöö kirjutamise juhendid („Lõputööde koostamine ja kaitsmine“ <https://www.tlu.ee/hti/opingud/dokumendid-ja-juhendid>) ja nendes esitatust tuleb kinni pidada.

On ka teatud üldised aspektid, mida tuleb alati arvestada. Nagu näiteks tuleb olla kindel, et keelekasutus on grammatiliselt õige ja tekstis ei ole sõnade õigekirjutuse ning nn trükivigu. Kõige paremaks abimeheks on automaatse õigekirjakorrektori (tekstitöötlusprogrammi liides spelling) kasutamine. Samuti tuleb üle kontrollida punktuatsioon. Komavead on magistritöodes paraku üsna sagedased.

Kasulik on lasta oma valmis töö värske pilguga üle lugeda kellelgi, kes ei ole tööga kursis, aga kellel on korrektne keelekasutusoskus.

Akadeemilisele kirjutamisele kehtivad ka mõned spetsiifiliselt nõuded.

- Töös esitatud argumendid/väited peavad olema tõendatud. Kui väide ja/või argument on originaalne ehk töö autori enda isikliku väitena/argumendina esitatud, peab selle kohta esitama tõendeid, mis tulid välja uurimusest enesest. Kui väidetakse midagi juba olemasolevate teadmiste alusel, peab olema viidatud allikale ja autorile.
- Teadustöö lõpus tuleb teha uurimusest saadud teadmiste sünteesil põhinev kokkuvõte. Ehk tööst saadud tõendid tuleb kokku võtta seotuna uurimisküsimustega ja öelda (järeldada), mida see kõik tähendab. Teisisõnu: kõlama peab jääma, mida tahetakse oma uurimistööga öelda. See ei peaks olema kokkuvõte kõigest, mis kõnealuses valdkonnas varasemalt tehtud, vaid konkreetselt oma tööst tulenevast.
- Oluline on olla kindel, et kõik mõtted ja väited, mille aluseks on kellegi teise töö, oleksid korrektselt ja täpselt viidatud ning et kõik viidatud allikad/autorid on ka kirjas kasutatud kirjanduse loetelus. Vastasel juhul on tegemist plagiaadiga.

Kaitsmine (levitamine)

Antud kirjatöö kontekstis tähendab uurimistöö kaitsmine oma mitme aasta töö tulemusena valminud kirjutise ehk magistritöö esitamist vastavale komisjonile magistrikraadi saamiseks. See on pidulik ja oluline sündmus, mis on üsna kindlalt reglementeeritud. Üldiselt sisaldab see 1) oma tööst ja tulemustest konstruktiivse ülevaate esitamist, 2) retsensendiga argumenteerimist ja 3) kaitsmiskomisjoni ja kuulajate küsimustele vastamist.

Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudis kehtiv lõputööde kaitsmise kord on leitav lingilt <https://www.tlu.ee/hti/opingud/dokumendid-ja-juhendid>.